

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1878.

Tečaj XVIII.

Izobraževanje spomina in uma.

Spisal Josip Gregorin.

Šola ima lep nalog, da duševne moči, s katerimi je narava vsacega manj ali več obdarila, razvija, goji in izobražuje. Otrok mora vsako stvar dobro ogledati, jo prav premisliti in si jo potem trdno v spomin utisniti. Imeti mora tedaj bister um, da vsako stvar lahko prav presodi, si taisto dobro zapomni in jo pri vsaki priložnosti zopet v spomin pokliče. Bister um in dober spomin sta tedaj oni dve duševni zmožnosti, kateri pametnega in previdnega moža storiti. Ena ne more brez druge obstati (Felbiger); kajti, ako si hočemo kako reč zapomniti, moramo jo poprej prevdariti in premisliti, potem pa si bomo tudi pač radi rezultat tega mišljenja zapomnili.

Šole prejšnjih vekov so bile ravno zaradi tega tako slabe, ker niso učitelji teh obeh zmožnosti gojili in združevali.

Napake te šole so vidili in skušali izpodriniti pedagogi 16. in 17. stoletja — postavim: učeni Montaigne, Ratihij in pozneje filantropi: Basedov, Salzmann i. t. d., posebno pa sloveči reformator šol pl. Felbiger.

Žalibog, da se jim to ni popolnoma tako posrečilo, kajti še danes se bojujemo s temi napakami. Naj bi učitelji mladine premislili, kako lahko se sicer duševne moči v otroku budé, pa kako lahko se tudi zlorabijo in imajo ves drugačen vspeh, kakoršnega učitelj pričakuje, ako ne pazi in skrbno ne čuje.

Kako naj toraj učitelj ravna, da bode samogel vspešno delovati?

Skrbno naj združuje um in spomin, odvrča in zatira strasti. Izobraževati pa mora té duševni zmožnosti vsako posebej, vsako na svoj poseben način.

Da izobrazuje spomin, naj začenja s temi vajami koj pri vstopu otroka v šolo, koj pri nazornem nauku. Otroci naj naštevajo v gotovem redu reči, ktere vidijo v šoli, doma, v cerki i. t. d. Naj se naučé kratkih, lahko-umevnih, otroškemu duhu primernih pesnic, ktere naj s sočutjem predavajo. Naj jim učitelj podaja kratke stavke, ktere morajo za njim izgovarjati.

Pozneje, ko znajo otroci uže brati, naj vporabljuje Hähn-ovo črkovno metodo, ktero je tako živo pl. Felbiger priporočal. Učitelj naj jim namreč to, kar odobrava, da bi se otroci naučili, na tablo zapiše, pusti večkrat to prebrati posamezno, in da spodbuja plahe otroke, tudi skupno. Izbríše naj potem toliko proč, da ostanejo samo začetne črke zapisanih besed. Zopet morajo to otroci brati, ker začetna črka jih mora opomniti na vse besede. Ko vže to dobro gre, naj izbríše učitelj vse raz table, ter veleva stvar na pamet ponavljati. Seveda morajo učenci potem vse to precej na svoje tablice zapisati, da si stvar še bolj v spomin vtisnejo.

Kar otrok v šoli bere, mora znati zopet po svoje povedati, kar v cerkvi sliši, doma ponavljati. Nikedar naj učitelj ne pusti, da bi mu otroci odgovarjali samo z „da“ ali z „ne“, marveč naj odgovarjajo v celih in lepih stavkih, vedno od lažjega do težjega! Nikedar naj ne vadi otrók, da bi jim moral pri narekovanji ali številjenji večkrat eno reč ponavljati. Otrok se mora navaditi, da si vsako reč, akoravno jo sliši samo enkrat, precej zapomni. Od začetka bodeš seveda sitnosti imel, ako se pa tega strogo držiš, bodo otroci pazili in lepo poslušali, s čim si tudi disciplino v šoli boljšaš.

Da um ne trpi, učitelj seveda otrók ne sme z delom preoblagati, ne doma, ne v šoli, nikedar naj ne ukaže, da se uče otroci kaj nepotrebnega, suhoparnega, vsaj imamo dosti lepega blaga, ktero naj se otrokom podaja. Proč tedaj s pesni, ktere nimajo vzvišene poezije, ktere niso družega, kot rimana proza v stihih. Naj se raje potem otrok uči stvari v nevezani besedi, da vsaj ne dobi slabih pojmov o poeziji! Kako pripravne so n. pr. Cegnarjeve pesni, koliko lepega nam podaja naš izvrsten list „Vrtec“ i. t. d.

Vse, kar se sicer otrok uči, naj se jemlje iz navadnega, otroku umevnega življenja, da ima tim večje veselje k učenju. Ako se je dobro navadil, naj mu učitelj pokaže veseli obraz, ter ga zmerno pohvali.

Učitelj naj otroku učenje zboljša, kar je pri zgodovini posebno potrebno. Naj primerja pri vsakem poduku enakosti vže znanih reči z novimi, n. pr. pri naravopisji. Vse naj se uči v gotovem redu, da ne postane otroku stvar nedosegljiva.

Da bistri um, naj učitelj z učenci napreduje polagoma, toda gotovo. Nikedar naj s težjimi rečmi ne začenja prekmali, da si otroci ne začenjajo domišljevat. Vsaj otrok se svojimi sklepi sam pokaže, ko-

liko da ura bije, in kedaj naj se učitelj eno stopinjo više pomakne. Tudi pri izobraževanju te duševne zmožnosti je neobhodno potrebno, da otrok vsako stvar natanko ogleda. Naj boljo prilžnost, naj hvaležniši vspeh mu ponujajo slovnične vaje, vaje v milem maternem jeziku. Nemški pedagog Agrikola pravi: Materni jezik je naravna odeja vseh mislij.

Otroci naj poiščejo izrečenim subjektom pripravne predikate in narobe, samostavnikom naj privedajo primerne priloge i. t. d. Sploh nam daje slonica toliko tvarine, da jo je res težko vso popisati. Tako se navadi mladina sama prav misliti. Ako učenec ne ugane, naj mu učitelj nikedar sam ne popravlja, temuč njegovi součenci naj mu bodo sodniki.*)

Mimogredé omenim, da so po nekaterih zavodih učenci svoje součence presojevali, ne pa vodja sam. Tako so si um bistrili, da so mogli pravično, vodju všečno sodbo izreči.

S zastavicami, ugankami, rebusi, z različnimi igrami i. t. d. naj budí učitelj dovtip in bistrournost (Witz und Scharfsinn), najvišjo stopinjo človeškega zdravega uma. Tu mora pa učitelj vso svojo pozornost na to obračati, da otrok ne razvadi in ne pokonča njihovega značaja: kajti prav lahko postane otrok preglasen, domišljjav, nesramen sè svojimi dovtipi, da mu vže nobena reč ni dosti sveta, da bi nad njo ne uganjal svojih burk.

Nikedar pa ne bodi odgojitelj osoren pri tacih vajah, kajti sè silo nič ne pridobi, temuč le vse podere! Duševne vaje so lepe, hvaležne, toda tudi jako sitne, ker se moramo na nje skrbno pripravljati. Ravnaj polagoma in previdno, gotovo bodeš dosegel svoj namen!

V Zalogu, meseca avgusta 1878.

Matija Vertovec.

1. **Vinoreja.** Za Slovence spisal Matija Vertovec, fajmošter v Šent-Vidu nad Ipavo in tovarš e. k. kmetijske družbe v Ljubljani. Perlogni list h kmetijskim in rokodelskim Novicam leta 1844. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik. — To je tedaj njegova prva knjiga, ktera v veliki osmerki ima str. 253. Pristavik str. 29. Predgovor str. VIII.

Kako je nastala ta knjiga, o tem pripoveduje pisatelj str. 20 v opombi pa v predgovoru, kjer pravi: „Poslali smo bili svoj spisik od mnogoterosti tertnih plemen častitimu odboru e. kr. kmetijske družbe, in smo ponudili še neke sestavke od vinoreje spisati. De bi se pa ne bili preveč v novičnih listih pretergovali, smo vdano poprosili, de, ko bi mogoče bilo, bi se posebej na četertne liste natiskovali in

*) Učencu namreč, ne pa učitelju, kakor nek dopisnik „Učiteljskemu Tovarišu“ meni. Tu se mi je namreč ugovarjalo, in jaz menim, da imam prav!